

RAPPORTAGE
ANALYSE JAARVERSLAGEN 2010

Nederlandse taal en rekenen mbo

Inhoudsopgave	pag.
Inleiding	5
Algemeen	7
Financiën	11
Activiteiten	14
Reflectie	16
Conclusie	17

Inleiding

In de Staatscourant van 9 november 2009 is de regeling beschreven voor de aanvullende bekostiging ten behoeve van de intensivering van het taal- en rekenonderwijs in het mbo (Regeling intensivering Nederlandse taal en rekenen mbo). In deze regeling wordt beschreven:

- hoe de middelen verdeeld worden;
- dat de instellingen daarvoor een implementatieplan Nederlandse taal en rekenen moeten inleveren;
- dat verantwoording hierover dient plaats te vinden via de integrale jaarverslaglegging van de instellingen.

In de bijlage bij de regeling is gespecificeerd welke gegevens het inhoudelijke verslag moet bevatten:

- de activiteiten die met de extra middelen uit deze regeling zijn ondernomen en het bereik daarvan in aantallen deelnemers en personeel (in het geval van scholing) volgens een bijgeleverd format;
- een reflectie op de met de geleverde onderwijsinspanningen behaalde resultaten. Deze reflectie bevat ten minste:
 - o een beeld van de behaalde resultaten, mede in relatie tot het implementatieplan;
 - o een reflectie op de behaalde resultaten in relatie tot de beoogde effecten op taal- en rekenprestaties van deelnemers;
 - o conclusies op basis van deze reflectie m.b.t. eventuele bijstelling van het implementatieplan van april 2010.

Het Steunpunt taal en rekenen mbo heeft van het ministerie de opdracht gekregen om de inhoudelijke jaarverslagen te analyseren en hierover bij zijn jaarlijkse voortgangsrapportage te rapporteren. Dit verslag beschrijft de resultaten van de analyse van de jaarverslagen over het jaar 2010.

In de jaarverslagen van de instellingen moet een verantwoording worden gegeven over de activiteiten op het gebied van taal en rekenen in 2010 en een reflectie op de resultaten hiervan. Het is goed om daarbij in aanmerking te nemen, dat de mbo-instellingen in april 2010 de implementatieplannen hebben ingeleverd. Voor veel scholen was dit de start van de beleidsontwikkeling op het gebied van taal en rekenen. De uitvoering van de plannen is in veel gevallen pas gestart in september 2010, het begin van het schooljaar 2010-2011. In de jaarverslagen over 2010 konden daardoor alleen de eerste vier maanden van uitvoering van de implementatieplannen worden betrokken. Voor resultaten en conclusies is dat een te korte looptijd.

Van twee instellingen heeft het Steunpunt - los van het geïntegreerde jaarverslag - een uitgebreid jaarverslag Taal en Rekenen ontvangen. Het is niet ondenkbaar dat meer instellingen voor intern gebruik een dergelijk uitgebreid verslag hebben gemaakt van hun activiteiten.

Alle jaarverslagen die door DUO-CFI aan het Steunpunt zijn doorgestuurd zijn op verschillende punten geanalyseerd. Ten eerste is bekeken of 'taal en rekenen' in het jaarverslag een herkenbaar onderdeel is. Vervolgens is vastgesteld of er gebruik is gemaakt van het verplichte format, inclusief reflectie. Ten slotte is nagegaan hoeveel aanvullende middelen de scholen toegewezen hebben gekregen op basis van de regeling en hoeveel daarvan is uitgegeven.

Hierna volgt een samenvatting en analyse van de bevindingen. Daarin is in het onderdeel 'algemeen' beschreven hoeveel van de jaarverslagen (per type school: ROC, AOC, vakcollege) het thema taal en rekenen bevatten als herkenbaar onderdeel, in hoeverre het format is gebruikt en of sprake is van de gevraagde reflectie.

Onder het kopje 'financiën' is informatie opgenomen over de toegekende en bestede middelen en over de uitgaven per onderdeel van het analyseformat uit de regeling.

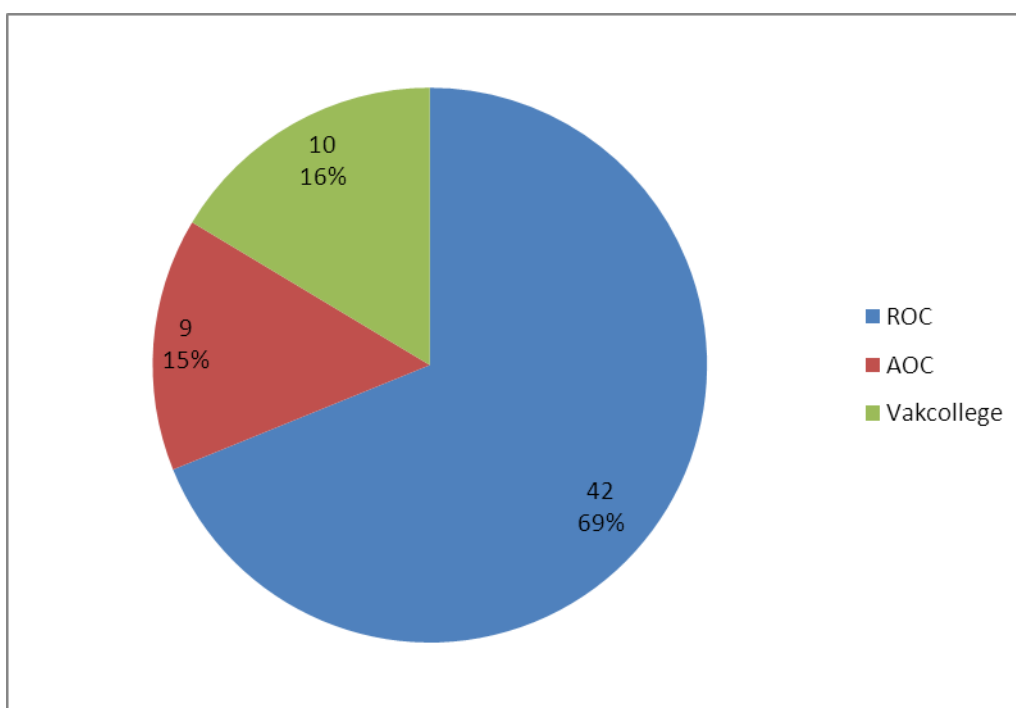
Een inhoudelijk overzicht van de verschillende soorten activiteiten gericht op taal en rekenen, is opgenomen onder het kopje 'activiteiten'.

Vervolgens is in 'reflectie' een korte samenvatting gegeven van de reflectie die de scholen in hun jaarverslag hebben opgenomen.

Ten slotte is er een korte conclusie opgenomen.

Algemeen

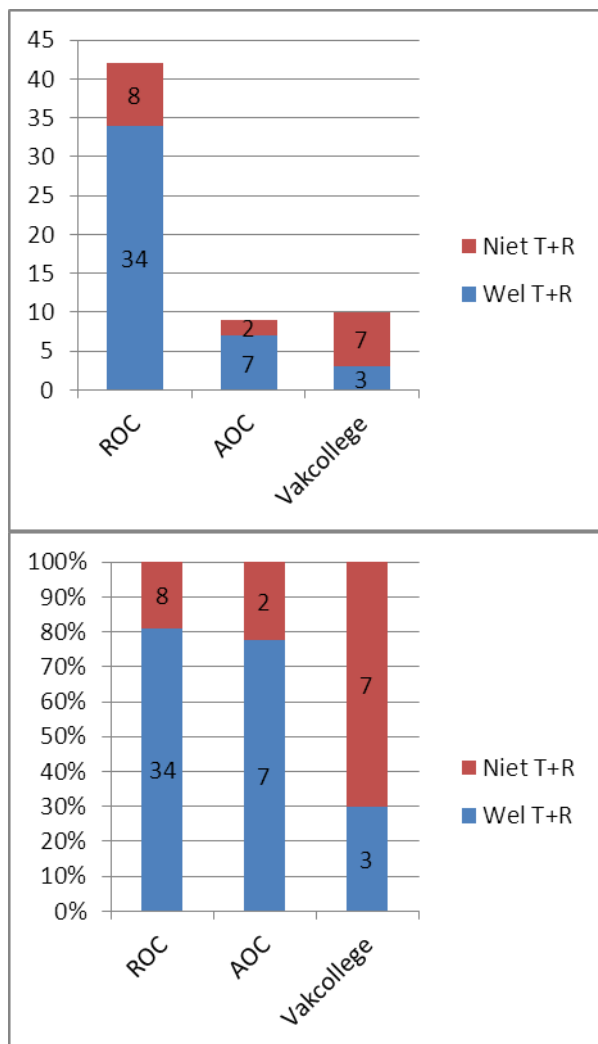
In 2010 is in opdracht van het Steunpunt een analyse gemaakt van de implementatieplannen taal en rekenen van 65 mbo-instellingen. Van 61 scholen zijn nu ook de jaarverslagen geanalyseerd. Daarvan zijn er 42 ROC's, 10 vakcolleges en 9 AOC's, zoals te zien is in grafiek 1. Van vier instellingen zijn de jaarverslagen niet betrokken omdat het Steunpunt daarover niet tijdig kon beschikken.

Grafiek 1: Totaal aantal scholen met geanalyseerde jaarverslagen per type.

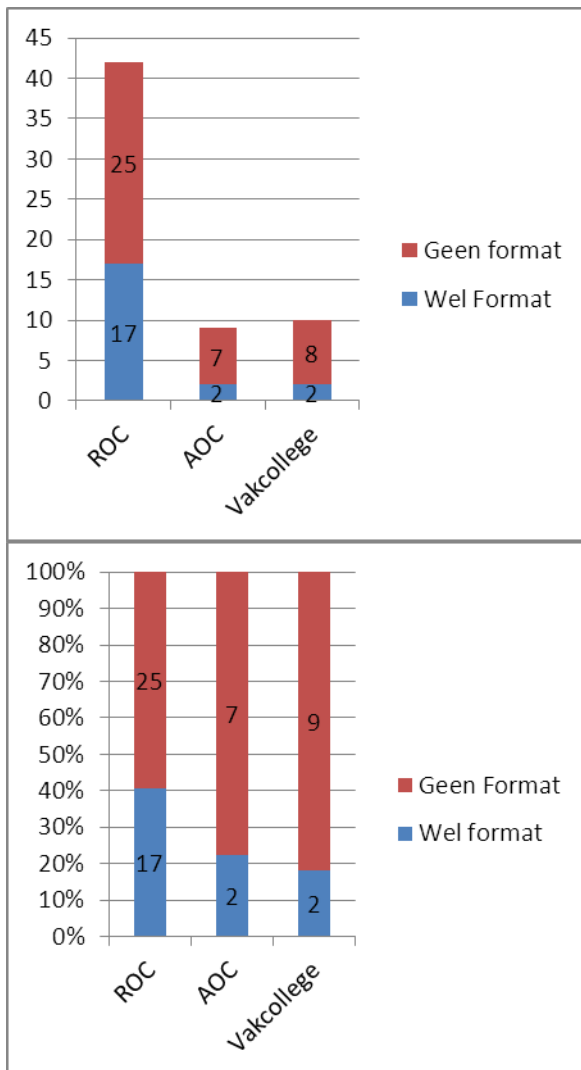
In grafiek 2 is opgenomen hoeveel (in totaal en relatief aan het type school) van de scholen specifieke aandacht aan taal en rekenen hebben besteed in hun jaarverslag. In totaal was taal en rekenen bij 44 van de 61 (72%) scholen een duidelijk herkenbaar onderdeel van het jaarverslag. De ROC's scoorden op dit onderdeel het hoogste, met 34 van de 42 (81%). De AOC's (7 van de 9, 78%) blijven daar niet ver achter, terwijl de Vakcolleges het minst scoorden met 3 van de 10 (30%).

Hierbij moet opgemerkt worden dat er grote verschillen zaten in de mate waarin taal en rekenen onderdeel was. Vaak ging het om kleine paragrafen, waarin heel kort ingegaan werd op de activiteiten rond taal en rekenen. In een aantal gevallen was taal en rekenen echter prominent onderdeel van het jaarverslag. Twee ROC's hebben een uitgebreid verslag over de taal- en rekenactiviteiten in 2010 opgestuurd als bijlage bij het jaarverslag. Het is niet ondenkbaar dat andere ROC's een vergelijkbare verslaglegging hebben gedaan, maar dit niet bij het jaarverslag hebben gevoegd.

Grafiek 2: Aantal scholen per type, waarbij Taal en Rekenen een herkenbaar onderdeel was in het jaarverslag.

In grafiek 3 wordt uiteengezet bij hoeveel scholen er in de jaarverslagen gebruik is gemaakt van het format, zoals beschreven in de Regeling intensivering taal en rekenen mbo. Dit is een verplicht onderdeel voor scholen die meer dan € 25.000 aan extra middelen toegekend hebben gekregen. Zoals grafiek 3 laat zien is dit in de meerderheid van de jaarverslagen niet opgenomen. In totaal hebben 21 van de 61 (34%) scholen gebruik gemaakt van het format. Daarbij zijn de ROC's wederom koploper, met 17 van de 42 (41%). De AOC's en Vakcolleges ontlopen elkaar niet veel, met respectievelijk 2 van de 9 (22%) en 2 van de 10 (20%).

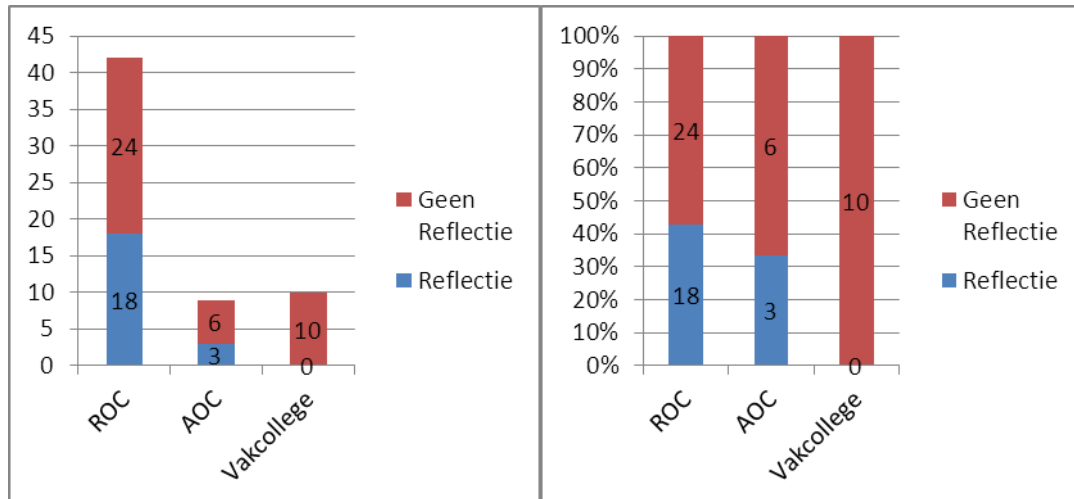

Grafiek 3: Aantal scholen per type, dat in hun jaarverslag gebruik heeft gemaakt van het format.

Een ander verplicht onderdeel dat bij het format hoort is de reflectie op de resultaten van de uitvoering van het implementatieplan. Hierbij moest rekening worden gehouden met het beeld van de resultaten in relatie tot het implementatieplan, de resultaten ten opzichte van effecten op de prestaties van de deelnemers en conclusies op basis van de evaluaties en eventuele bijstelling van het implementatieplan. In grafiek 4 zijn de resultaten hier opgenomen. Van de vakcolleges heeft geen enkele dit onderdeel opgenomen in het jaarverslag. De ROC's scoorden

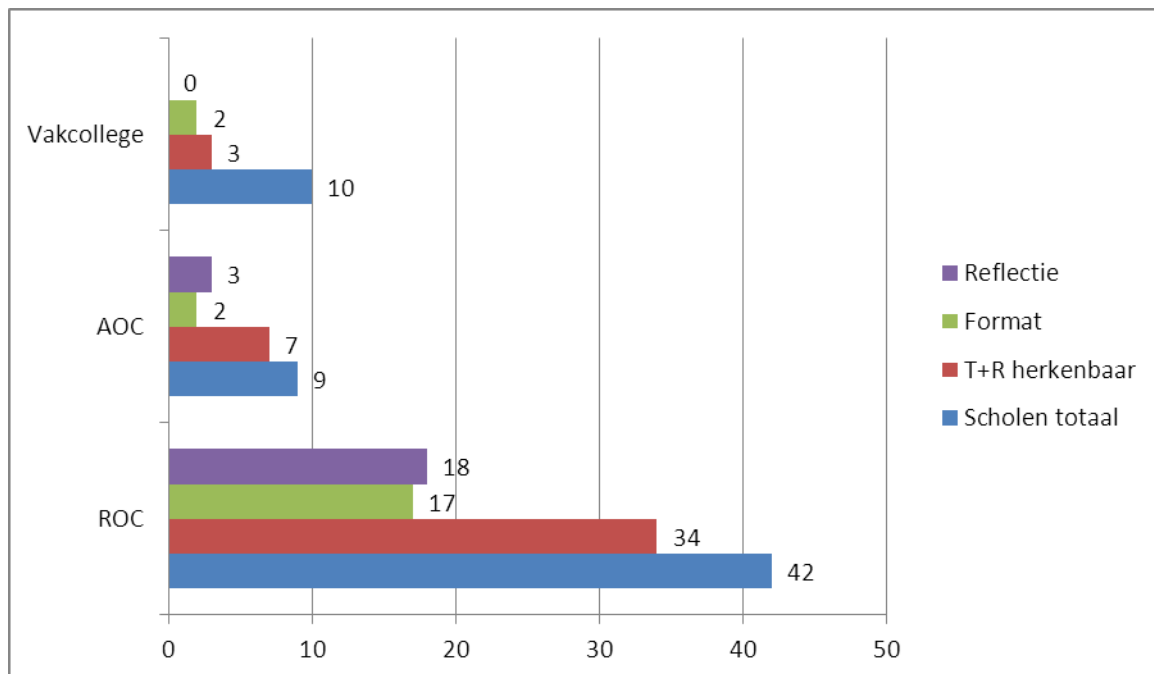
ook hier het hoogste met 18 van de 42 (43%), waar de AOC's iets achterbleven met 3 van de 9 (33%).

Het feit dat reflectie maar in beperkte mate is opgenomen, heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat veel scholen pas in het najaar van 2010 echt begonnen zijn met de uitvoering van het taal- en rekenbeleid zoals beschreven in het implementatieplan en dat er hierdoor nog niet veel resultaten behaald zijn. Te verwachten is dat hierover meer te melden valt in de verslagen over 2011.

Grafiek 4: Aantal scholen per type, waarvan het jaarverslag een reflectie bevat.

Grafiek 5 ten slotte geeft een overzicht van de gegevens uit de grafieken 1 tot en met 4.

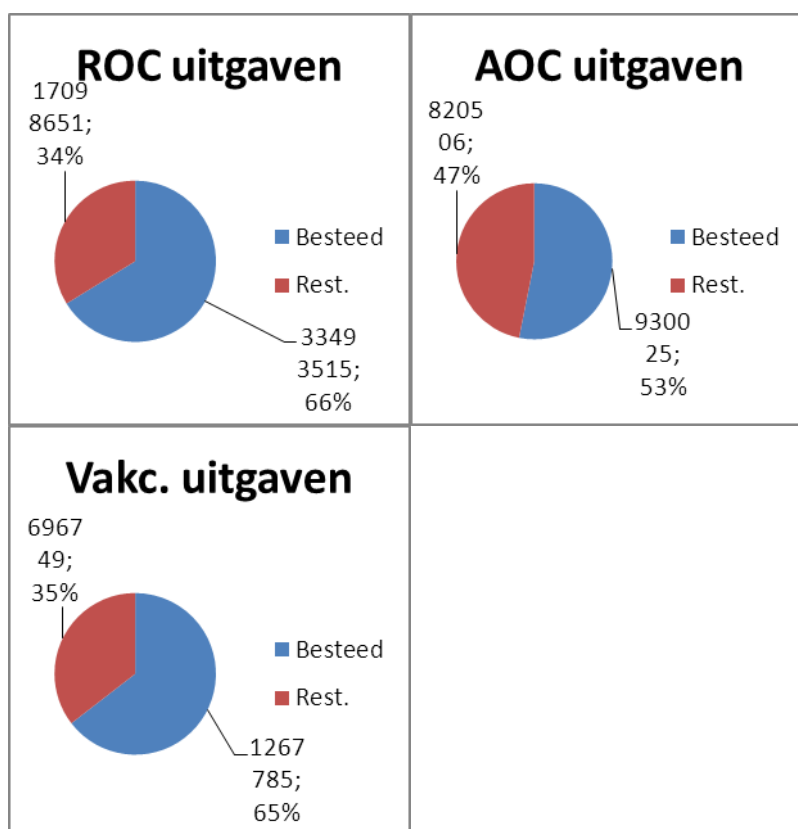

Grafiek 5: Overzicht alle gegevens met betrekking tot de herkenbaarheid van taal en rekenen in de jaarverslagen.

Financiën¹

In totaal is er in 2010 aan de 62 scholen waarvan de jaarverslagen geanalyseerd zijn € 54.306.231 subsidie toegekend. Daarvan is in 2010 € 35.691.325 uitgegeven, wat neerkomt op 65,7% van het toegekende bedrag. Het overgebleven deel kan volgens de regeling ook uitgegeven worden in een volgend schooljaar. Sommige scholen hebben in hun jaarverslag aangegeven dat zij bewust een deel van het toegekende bedrag volgend schooljaar uitgeven in verband met de recente start van de activiteiten.

In grafiek 6 is een overzicht opgenomen van de toegekende en bestede bedragen per type school. De ROC's hebben een totaal van € 50.592.166 aan subsidie toegekend gekregen, waarvan € 33.493.515 (66,2%) is besteed. De vakcolleges ontvingen € 1.963.534 subsidie en gaven daarvan € 1.267.785 (64,6%) uit. De AOC's gaven van de € 1.750.531 subsidiegelden € 930.025 (53,1%) uit.

Grafiek 6: Totale uitgaven subsidies en resterende deel van toegekende bedragen.

De trend is dat er over het algemeen ongeveer twee derde van het toegekende subsidiebedrag is uitgegeven. Hieronder worden de verschillende soorten uitgaven meer gespecificeerd.

Voor specifiekere financiële gegevens kunnen alleen de cijfers gebruikt worden van scholen die het format gebruikt hebben in hun jaarverslag en in het bijzonder die scholen die daarbij per

¹ Van vijf scholen is geen financiële informatie gevonden met betrekking tot de subsidie taal en rekenen. Het gaat hier om twee ROC's, twee AOC's en een vakcollege. Deze bedragen konden daarom uiteraard niet meegerekend worden. De reële bedragen zullen dus iets afwijken van de hierboven genoemde.

onderdeel hebben aangegeven hoeveel ze besteed hebben. Van de 21 scholen die gebruik hebben gemaakt van het format zijn er vijf die geen gedetailleerde financiële gegevens hebben aangeboden. Dat betekent dat de volgende observaties en conclusies gebaseerd zijn op zestien jaarverslagen. Uit de 61 jaarverslagen die geanalyseerd zijn, is dit wellicht een kleine groep, maar het geeft hopelijk toch een redelijk beeld van de manier waarop de scholen de toegekende subsidie besteed hebben.

In totaal hebben deze zestien scholen € 14.792.951 subsidie toegekend gekregen. Hiervan hebben ze € 9.207.896 (62,2%) besteed.²

Het format beschrijft zeven onderdelen waarop activiteiten met betrekking tot taal en rekenen kunnen plaats vinden. Dit zijn:

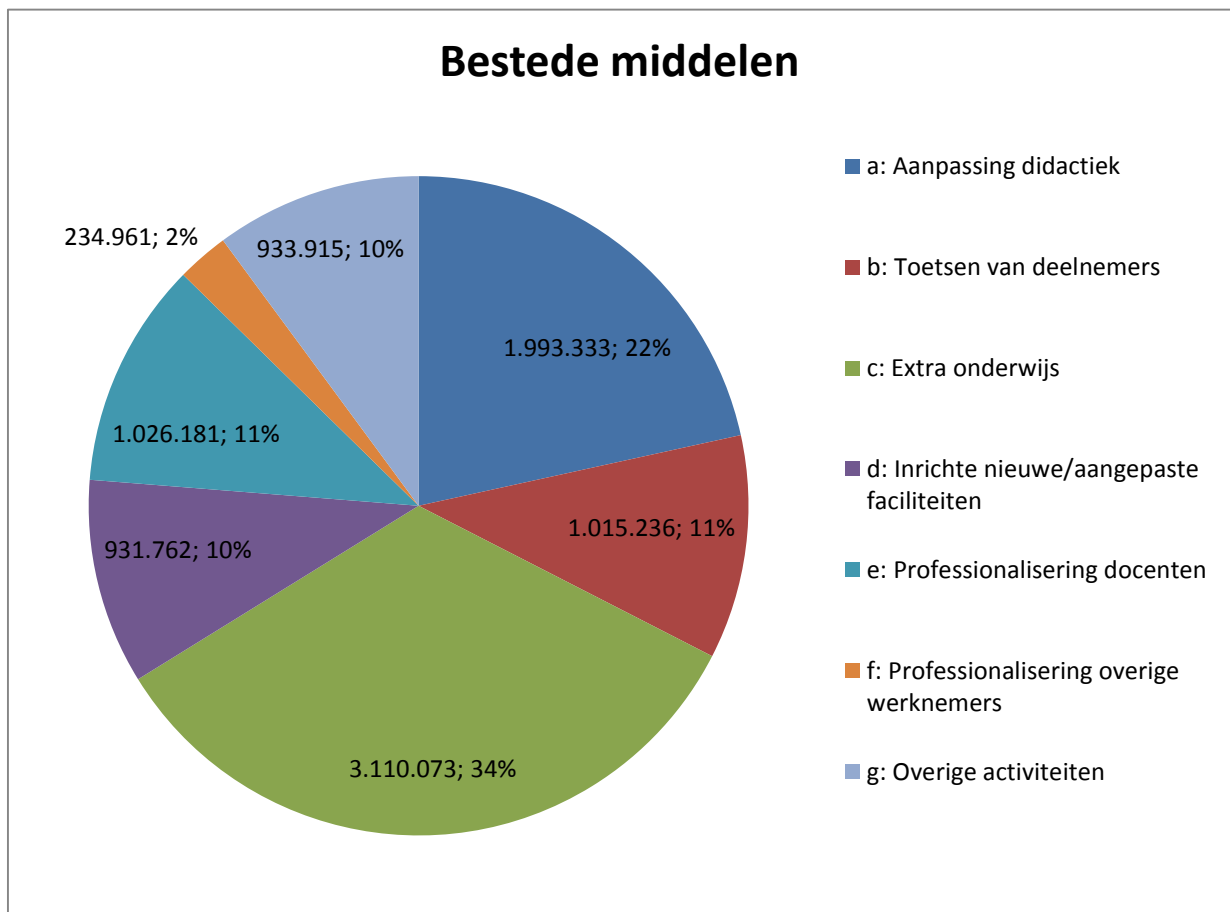
- a. Aanpassingen in de didactiek en pedagogiek van de beroepsopleidingen
- b. Toetsing van deelnemers
- c. Extra onderwijstijd
- d. Nieuwe en/of aangepaste faciliteiten
- e. Professionalisering van docenten
- f. Professionalisering van overige functionarissen
- g. Overige activiteiten

De verdeling van de bestede middelen over de verschillende onderdelen (ook te zien in Grafiek 7) is als volgt:

- a. € 1.993.333 (22%)
- b. € 1.015.236 (11%)
- c. € 3.110.073 (34%)
- d. € 931.762 (10%)
- e. € 1.026.181 (11%)
- f. € 234.961 (2%)
- g. € 933.915 (10%)

De meeste kosten zitten duidelijk in onderdeel c: 'Activiteiten gericht op extra onderwijstijd'. Dit heeft natuurlijk voornamelijk te maken met de extra kosten die de inzet van meer docenten en meer lessen met zich meebrengt. Ook is een groot deel van de middelen besteed aan aanpassingen in de didactiek en pedagogiek. De rest van de onderdelen zijn min of meer gelijk verdeeld, met als uitzondering onderdeel f: 'Professionalisering van overige werknemers'.

² Deze bedragen zijn de som van de in de financiële jaarverslagen opgenomen cijfers. Ze wijken iets af van de som van de bestede aantallen zoals ze in het format zijn opgenomen. De discrepantie is over het algemeen klein, met één uitzondering: In het jaarverslag van één ROC is de post 'Activiteiten gericht op extra onderwijs' in het format ongeveer 3,5 miljoen, terwijl er volgens het financiële verslag ongeveer 1 miljoen is besteed aan taal en rekenen. Het vermoeden bestaat dat hier de kosten van reguliere lessen T+R, die niet uit de subsidie bekostigd zijn, bij zijn opgeteld. Voor deze analyse is de post teruggebracht naar ongeveer 1 miljoen, om het overzicht van de financiën in dit verslag relevant en in evenwicht te houden.

Grafiek 6: De verdeling van de bestede middelen over de verschillende onderdelen van het format.

Activiteiten

In het format worden de mogelijke activiteiten met betrekking tot taal en rekenen onderverdeeld in de volgende categorieën.

- a. Aanpassingen in de didactiek en pedagogiek van de beroepsopleidingen
- b. Toetsing van deelnemers
- c. Extra onderwijstijd
- d. Nieuwe en/of aangepaste faciliteiten
- e. Professionalisering van docenten
- f. Professionalisering van overige functionarissen
- g. Overige activiteiten

Hieronder is een overzicht opgenomen van de meest voorkomende activiteiten in de verschillende categorieën. Wederom is hier alleen gekeken naar de scholen die in hun jaarverslag gebruik maakten van het format, omdat dit de meest overzichtelijke en complete informatie bevat.

Categorie a. Activiteiten op het gebied van aanpassing didactiek

De meeste activiteiten binnen deze categorie zijn gericht op het inventariseren, evalueren en ontwikkelen van lesmethoden en lesmateriaal. Een aantal scholen kiest ervoor nieuwe methodes aan te schaffen. Daarnaast herbergt deze categorie de ontwikkeling van strategische leerplannen over meerdere jaren. In een aantal gevallen wordt de implementatie van de 'drieslag' taal en rekenen genoemd.

Categorie b. Activiteiten met betrekking tot het toetsen van deelnemers

Alle scholen hebben gekozen voor het houden van een nulmeting of het anderszins afnemen van intaketoetsen. Ook zijn er veel scholen die diagnostische toetsen (bijvoorbeeld van Malmberg en Cito) en niveautoetsen afnemen bij hun deelnemers. Activiteiten gericht op specifieke voorbereiding op de centrale examens taal en rekenen zijn ook genoemd door een aantal scholen.

Categorie c. Activiteiten gericht op extra onderwijs

De activiteiten in deze categorie zijn onder te verdelen in drie subcategorieën die bij bijna elke school voorkomen: extra reguliere lessen taal en rekenen, onderwijs gericht op remediëring van achterstanden en de inzet van ondersteuning bij zelfstudie. Naast deze categorieën is er ook nog een aantal scholen dat bewust kijkt naar de mogelijkheid tot differentiatie, voor het beter op maat snijden van onderwijs naar de individuele behoeften van specifieke leerlingen.

Categorie d. Inrichting van nieuwe en/of aangepaste faciliteiten

Hier gaat het om een aantal voor de hand liggende zaken, zoals de aanschaf van materiaal (computers en dergelijke) en lesmethodes (eventueel digitaal). Ook is er een aantal scholen dat begonnen is met de inrichting van een materialenbank voor taal en rekenen. Hiernaast zijn er veel scholen die speciale lokalen hebben ingericht voor taal en rekenen en een aantal dat gekozen heeft voor de inrichting van een apart taal- en rekencentrum.

Categorie e. Professionalisering van docenten

In deze categorie zijn ook grofweg drie subcategorieën te beschrijven, waaronder de meeste activiteiten vallen. Dit zijn: om- of bijscholing (zowel met betrekking tot nieuwe lesmethodes en leerlijnen als op het gebied van taal en rekenen zelf), het informeren en creëren van draagvlak op het gebied van de nieuwe regelgeving betreffende taal en rekenen en de organisatie van studiedagen, werkgroepen en het bezoek van conferenties. Naast deze drie onderdelen is er ook een aantal scholen dat niveautoetsen bij hun docenten afneemt op het gebied van eigen taal- en rekenvaardigheden. Ook de inzet en scholing van taal- en rekencoaches ter ondersteuning van docenten komt vaak voor, evenals scholing van taal- en rekenassessoren.

Categorie f. Professionalisering overige medewerkers

Het gaat hier voornamelijk om de coördinerende werkzaamheden met betrekking tot de projecten. Bezoek aan conferenties en studiedagen wordt hier vaak beschreven.

Categorie g. Overige Activiteiten

Onder dit kopje worden over het algemeen activiteiten beschreven betreffende projectleiding taal en rekenen, logistiek en implementatie.

De scholen die geen gebruik hebben gemaakt van het format, hebben soms wel in een aparte paragraaf aandacht besteed aan de activiteiten die zij hebben ingezet. Deze activiteiten verschillen niet van de bovengenoemde activiteiten. Veelal gaat het om aanschaf materiaal, toetsen van deelnemers en het starten van extra lessen taal en rekenen.

Reflectie

Naast het format, behoorden de jaarverslagen ook een reflectief onderdeel te bevatten. Zoals al eerder is aangegeven was dit lang niet altijd het geval. Het spreekt voor zich dat de in deze paragraaf beschreven gegevens gebaseerd zijn op de jaarverslagen die een reflectie bevatten.

De reflectie bevatte drie onderdelen: beeld van de resultaten in relatie tot het implementatieplan, behaalde resultaten in relatie tot effecten op prestaties van deelnemers en conclusies met betrekking tot eventuele aanpassingen van het implementatieplan.

De overgrote meerderheid van de scholen geeft bij 'beeld van de resultaten in relatie tot het implementatieplan' aan dat er met succes een begin is gemaakt met de projecten taal en rekenen. De implementatieplannen zijn geschreven en grotendeels in uitvoering. Het grootste probleem lijkt hier te zijn het implementeren van taal en rekenen in de beroepsgerichte vakken.

Wat betreft de behaalde resultaten in relatie tot effecten op prestaties van deelnemers zijn de scholen over het algemeen ook eensgezind. Voor zover dit onderdeel beschreven is gaat het vooral over de resultaten op de nulmeting. Hoewel verschillen tussen deelnemers groot zijn, valt het niveau van de deelnemers over het algemeen niet mee. Er zijn zowel op gebied van taal als op gebied van rekenen grote achterstanden. Het instroomniveau van deelnemers is bij nagenoeg alle scholen een probleem. Een enkele school spreekt zelfs expliciete zorg uit over de haalbaarheid van de plannen. Over de voortgang van de deelnemers is nog niets te zeggen, daarvoor is het nog te vroeg.

De eventuele bijstelling van het implementatieplan verschilt natuurlijk per school en per implementatieplan. Hier is dan ook niets algemeen over te zeggen, hoewel het lijkt dat de meeste scholen voorlopig de ingeslagen weg volgen, met hier en daar een aantal kleine aanpassingen.

Conclusie

Hoewel uit de jaarverslagen blijkt dat het grootste deel van de scholen actief bezig is met taal en rekenen, is het aantal scholen dat daadwerkelijk gebruik heeft gemaakt van het format om de activiteiten te beschrijven en de reflectie op de resultaten van de uitvoering van het implementatieplan in hun jaarverslag klein. Hierdoor is het niet gemakkelijk algemene conclusies te trekken over de voortgang van de projecten taal en rekenen. Bij de scholen die wel van het format en de reflectie gebruik hebben gemaakt kunnen we desondanks een paar gemene delers onderscheiden. Zo komen de activiteiten van de scholen redelijk overeen en lijken de voorlopige conclusies aangaande het (te lage) niveau van de deelnemers eensgezind.

Reden voor de summiere verslaglegging is waarschijnlijk dat instellingen in 2010 nog maar net begonnen zijn met het uitvoering geven aan taal- en rekenbeleid. De implementatieplannen taal en rekenen zijn in april 2010 ingeleverd en deze zijn in veel gevallen de eerste start geweest van de activiteiten. Nulmetingen hebben bij de meeste scholen pas plaatsgevonden in september/oktober 2010. Op basis hiervan zijn veel activiteiten gestart. De verwachting is dan ook dat er volgend jaar een uitgebreidere en meer inhoudelijke verslaglegging mogelijk is. Wellicht is het goed om dan nogmaals te benadrukken dat het gebruik van het format met bijbehorende reflectie verplicht is.